Apel cu ocazia Zilei Internaționale a ONU pentru Susținerea Victimelor Torturii

În fiecare an, în toată lumea, la 26 iunie este marcată Ziua Internațională a ONU pentru Susținerea Victimelor Torturii. Cu această ocazie, organizațiile societății civile din Republica Moldova vin cu un Apel adresat Președinției, Parlamentului, Guvernului, instituțiilor responsabile de aplicarea legii, instituțiilor psihiatrice și sociale, organizațiilor internaționale și misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova, constatând și solicitând următoarele:

Conform tratatelor internaționale la care este parte, Republica Moldova este obligată să creeze mecanisme eficiente de prevenire și eradicare a torturii, a tratamentelor inumane și/sau degradante, să ofere victimelor torturii remedii eficiente de reabilitare.

Cu toate acestea, Republica Moldova este frecvent condamnată la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) pentru încălcarea art. 3 din Convenția Europeană a Drepturile Omului (CEDO) (interzicerea torturii, tratamentelor inumane sau degradante). Până la 1 iunie 2022, CtEDO a pronunțat 119 hotărâri prin care a constatat 169 de violări ale art. 3 din CEDO, comise de către statul nostru. Majoritatea acestora se referă la aplicarea relelor tratamente (38), investigarea defectuoasă a acestora (42) și la condițiile proaste de detenție (48).

Constatăm cu regret că documentarea torturii și a maltratării nu este întotdeauna efectuată eficient, ceea ce face dificilă investigarea cazurilor și atragerea la răspundere a

vinovaților. Chiar dacă numărul plângerilor de maltratare s-a redus cu 50% în ultimul deceniu (de la circa 1000 în 2009 la 500 în 2021), numărul acestora rămâne destul de mare. În anul 2021, procurorii au pornit investigații pe marginea unei singure plângeri de maltratare din 11 primite, iar rata de condamnare reală a torționarilor este și mai mică, fapt ce generează o stare de impunitate. Persoanele suspectate de aplicarea maltratării foarte rar sunt suspendate din funcție, iar autoritățile nu dețin informații privind aplicarea acestei măsuri.

Condițiile de detenție din penitenciarele Republicii Moldova, în special din Penitenciarul nr. 13, nu corespund standardelor minime de prevenire și combatere a torturii, tratamentelor inumane sau degradante. Toate instituțiile de detenție din țară sunt într-o stare dezastruoasă și sunt suprapopulate, inclusiv din motivul aplicării excesive a arestării preventive. Autoritățile Republicii Moldova au fost atenționate de mai multe ori asupra faptului că nu aplică măsurile alternative detenției. Deși de ani de zile se vorbește despre un penitenciar nou, care să substituie Penitenciarul nr. 13, lucrările de construcție a acestuia nu au început nici până astăzi.

Respectarea drepturilor deținuților în instituțiile penitenciare din Republica Moldova rămâne a fi defectuoasă. În unele cazuri, nu sunt luate măsuri eficiente pentru asigurarea dreptului la asistență medicală independentă, inclusiv investigații diagnostice în instituțiile medicale publice, necesare pentru prescrierea corectă a tratamentului. Deseori, este invocată imposibilitatea transportării deținuților, întrucât escortarea necesită resurse suplimentare de personal, de transport etc. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratamentelor sau Pedepselor Inumane și Degradante (CPT) a recomandat transferarea serviciului medical din centrele de detenție în subordinea Ministerului Sănătății. Cu toate acestea, Planul Național de Acțiuni în domeniul

Drepturilor Omului (PNADO 2018-2022) nu prevede măsuri nici pentru asigurarea independenței personalului medical din locurile de detenție, nici pentru reabilitarea victimelor torturii.

În sistemul penitenciar nu se duce o luptă eficientă cu subcultura criminală penitenciară în pofida recomandărilor Consiliului Europei și a constatărilor Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Sunt tolerate în continuare ierarhia criminală și violența între deținuți. CPT a atenționat în mai multe rapoarte o „particularitate veche" a sistemului penitenciar din Republica Moldova – ierarhia informală și subcultura bine stabilită, care duce la violență și intimidare în rândul condamnaților. Anul trecut, Marea Britanie a refuzat extrădarea cetățenilor Republicii Moldova din cauza condițiilor de detenție proaste și a violenței între deținuți. Instanțele britanice au constatat că autoritățile Republicii Moldova nu-și respectă promisiunile de plasare a persoanelor extrădate în condiții de detenție decente și fără riscul ca aceștia să fie supuși violenței în sistemul penitenciar.

Drepturile victimelor torturii și a familiilor acestora sunt ignorate, iar reabilitarea comprehensivă a acestora nu a fost niciodată printre prioritățile naționale. Legea nr. 137 din 29 iulie 2016 privind reabilitarea victimelor infracțiunilor nu oferă remedii suficiente și mecanisme clare pentru victime și nu este în deplină concordanță cu Convenția ONU împotriva torturii. Atât victimele directe ale torturii, tratamentelor inumane sau degradante, cât și cele indirecte (rudele apropiate) au nevoie de o reabilitate comprehensivă ca să-și trăiască viața cu demnitate.

Pentru a-și îndeplini eficient misiunea de efectuare a controalelor inopinate ale centrelor de detenție, Consiliului pentru Prevenirea Torturii, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, trebuie să-i fie consolidată independența și capacitățile, asigurându-i o logistică

adecvată, secretariat și autonomie financiară.

Aderarea la campania internațională din 26 iunie reprezintă un act de solidaritate cu supraviețuitorii torturii și un mesaj clar de toleranță zero față de tortură. Este incontestabil că tortura și tratamentele inumane provoacă daune incomensurabile nu doar victimei și familiei sale, dar și afectează grav orice comunitate și societate, știrbind din imaginea, legitimitatea și credibilitatea instituțiilor de stat.

Având în vedere cele menționate mai sus, organizațiile semnatare solicită:

- Îndeplinirea tuturor recomandărilor și angajamentelor internaționale asumate pentru a preveni tortura, maltratarea și pentru a susține victimele torturii.
- Executarea în mod eficient a tuturor măsurilor privind combaterea torturii, tratamentelor inumane sau degradante din PNADO 2018-2022.
- Consolidarea independenței și a capacităților procurorilor responsabili de investigarea cauzelor de tortură, tratamentelor inumane sau degradante.
- Asigurarea instruirii actorilor din domeniul justiției penale în domeniul prevenirii torturii și a relelor tratamente.
- Asigurarea dreptului la reabilitare comprehensivă a tuturor victimelor supuse torturii, tratamentelor inumane sau degradante.
- Transferarea serviciului medical din centrele de detenție din subordinea Ministerului Afacerilor Interne (MAI) și a serviciului medical al Administrației Naționale a Penitenciarelor, din subordinea Ministerului Justiției, în subordinea Ministerul Sănătății al Republicii Moldova.
- Transferarea controlului asupra izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea MAI, în subordinea Ministerului Justiției.
- Urgentarea construirii unui nou penitenciar în raza mun.

Chișinău, pentru a evita condițiile inumane și supraaglomerarea Penitenciarului nr. 13.

- Consolidarea independenței și capacităților Consiliului pentru Prevenirea Torturii, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii.
- În mod prioritar, solicităm Guvernului Republicii Moldova, alături de alte State-părți la Convenția ONU împotriva Torturii, să contribuie la **Fondul Voluntar al ONU pentru victimele torturii** (UNVFVT). Acest fond poate unica speranță pentru centrele de reabilitare din întreaga lume, care documentează consecințele torturii, oferă servicii și sprijin victimelor și familiilor lor.

Doar prin sprijinul direct acordat victimelor torturii, tratamentelor inumane și altor forme de violență, putem dovedi o determinare fără echivoc și un angajament clar de a lupta împotriva acestor fenomene și a impunității!

Organizațiile semnatare:

- Amnesty International Moldova
- Asociația Promo-LEX
- Centrul de Resurse Juridice din Moldova
- RCTV Memoria
- Ambasada Drepturilor Omului
- Institutul pentru Drepturile Omului
- Coaliția pentru Incluziune și Nediscriminare

Lista organizațiilor semnatare este deschisă.